

ШУШКОВА

Юлія Володимирівна
Shyshkova_yulia@ukr.net

УДК 336.201.2:[658.114.3:620.9]

АНАЛІЗ РІВНЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ПРАТ "ЛЬВІВБЛЕНЕРГО"

ВАЦЯК

Мар'яна Василівна

ANALYSIS OF THE LEVEL OF SOLVENCY
PJSC "LVIVOBLENERGO"к.е.н., доцент, Львівський
національний університет
імені Івана Франкамагістр, Львівський
національний університет
імені Івана Франка

У статті проаналізовано існуючі підходи до трактування платоспроможності підприємства та визначено її взаємозв'язок із ліквідністю. Розглянуто методiku проведення комплексної оцінки платоспроможності підприємства, що передбачає аналіз ліквідності балансу підприємства, оцінку його фінансового стану, розрахунок і аналіз основних показників ліквідності, а також розрахунок інтегрального показника та загального показника платоспроможності. Проаналізовано рівень платоспроможності ПрАТ «Львівобленерго» за період 2015-2017 рр.

* * *

В статье проанализированы существующие подходы к трактовке платежеспособности предприятия и определено ее взаимосвязь с ликвидностью. Рассмотрена методика проведения комплексной оценки платежеспособности предприятия, что предполагает анализ ликвидности баланса предприятия, оценку его финансового состояния, расчет и анализ основных показателей ликвидности, а также расчет интегрального показателя и общего показателя платежеспособности. Проанализирован уровень платежеспособности ЧАО «Львовоблэнерго» за период 2015-2017 гг.

* * *

Introduction. The basis indicator of the financial state of the enterprise, is solvency. Therefore, solvency analysis is one of the most important principles of an enterprise, that not only provides information about financial capabilities of an enterprise, but also characterizes the reliability of financial relations with other individuals and legal entities.

The **purpose** is to reveal the economic essence of solvency of the enterprise, as well as to study the methodical aspects of the analysis and assessment of the level of solvency of PJSC «Lvivoblenergo» for the period 2015-2017.

Results. Considered approaches to the interpretation of «solvency of the enterprise» by domestic and foreign scientists gives an opportunity to claim that it is the ability of the enterprise to timely and fully implement scheduled payments and urgent obligations while maintaining the normal rhythm of economic activity. In order of comprehensive analysing the level of solvency of enterprises, it is recommended to perform a solvency assessment in the following sequence: analysis of the liquidity balance of the enterprise; assessment of the financial condition of the enterprise; calculation and analysis of the main indicators of liquidity; calculation of indicators of current solvency, as well as calculation of the integral indicator and the total solvency index.

The analysis of the liquidity of the balance sheet of PJSC «Lvivoblenergo» showed that in the 2015-2017 the balance sheets were non enough liquid. During the analyzed period, the company did not have available cash enough to settle with creditors, equity was not sufficient for the formation of hard-to-leverage and current assets. Considering the degree of liquidity of current assets, the financial position of the company in 2015-2017 is assessed as a crisis. Comparison of the actual indicators of liquidity and solvency assessment of PJSC «Lvivoblenergo» with existing normative values indicate that the company is insolvent.

Conclusion. Analysis of the level of solvency of PJSC «Lvivoblenergo» testified the crisis of its financial situation and insolvency. The calculations that was made allow the company to identify weaknesses, and the negative factors that have caused them, and for the managers - to make the right managerial decisions to ensure increased efficiency of financial and economic activity, liquidity and solvency of company.

Ключові слова: платоспроможність, ліквідність, бухгалтерський баланс, активи, зобов'язання, оцінка, фінансовий стан

Ключевые слова: платежеспособность, ликвидность, бухгалтерский баланс, активы, обязательства, оценка, финансовое состояние

Keywords: solvency, liquidity, balance sheet, assets, liabilities, evaluation, financial position

ВСТУП

В сучасних умовах функціонування та розвитку суб'єктів господарювання України кожне підприємство повинно чітко орієнтуватися у складному лабіринті ринкових відносин, правильно оцінювати свій виробничий та економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку, а також вміти аналізувати фінансовий стан. Сигнальним показником, в якому проявляється фінансовий стан, є платоспроможність підприємства, тобто його здатність вчасно та в повному обсязі розраховуватися за плановими платежами та терміновими зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності. Водночас

платоспроможність є однією із вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності. Тому аналіз платоспроможності є однією з найважливіших засад діяльності підприємства, яка не лише надає інформацію про фінансові можливості підприємства, а й характеризує надійність фінансових відносин з іншими фізичними та юридичними особами.

МЕТА РОБОТИ полягає у розкритті економічної сутності платоспроможності підприємства, а також у дослідженні методичних аспектів аналізу й оцінювання рівня платоспроможності ПрАТ «Львівобленерго» за період 2015-2017 рр.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері оцінювання платоспроможності підприємств, а також матеріали періодичних видань та ресурси Internet з даної тематики. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як: системний підхід, методи аналізу та синтезу, прийоми логічного узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ліквідність і платоспроможність підприємств є найбільш вживаними поняттями фінансової науки і найбільш популярними об'єктами фінансового аналізу й управління. Вони розглядаються переважно більшістю зарубіжних і вітчизняних авторів підручників, навчально-методичних посібників і монографій, присвячених проблемам фінансів підприємств, фінансового менеджменту, економічного та фінансового аналізу, а також широко представлені публікаціями у фахових періодичних виданнях, більшість з яких присвячені розкриттю сутності ліквідності і платоспроможності підприємств, визначенню методики й організації їх аналізу, а також розкривають проблеми управління ними (Н. Тарасенко, В. Іващенко, М. Болух, Є. Мних, В. Мельник, Ю. Журавльова, Г. Дутчак, Н. Власова, В. Корнієвська, О. Максута, Л. Лахтіонова та ін.). Проте і дотепер єдиної точки зору щодо трактування сутності платоспроможності підприємства та методики аналізу їх рівня, у роботах цих авторів не виявлено.

У низці робіт вітчизняних та зарубіжних науковців поняття платоспроможності нерідко ототожнюється з ліквідністю, хоча навряд чи це виправдано, оскільки кожне з них має власний економічний зміст.

Так, ліквідність означає здатність активу до швидкого перетворення в грошові кошти. Платоспроможність же, в міжнародній практиці, трактується як достатність ліквідних активів для погашення в будь-який момент всіх своїх короткострокових зобов'язань перед кредиторами. Тобто ліквідність є засобом підтримання платоспроможності, а тому – вузким поняттям, ніж платоспроможність.

Висловлюючись мовою математики, платоспроможність підприємства є функція від його ліквідності, де остання – змінна. Необхідно зазначити, що платоспроможність і ліквідність тяжіють до постійності, але об'єктивно ліквідність може змінюватися, а платоспроможність в той же час може залишатися постійною.

Це означає, що під забезпеченням платоспроможності підприємства мається на увазі підтримка достатнього рівня його ліквідності, який, цілком природно, може змінюватись залежно від стадії виробничого циклу, терміну настання сплати зобов'язань тощо.

Розглядаючи думки різних науковців, можна виділити три підходи до трактування сутності поняття «платоспроможність».

Перший підхід, теоретичні погляди західних науковців (Й. Ворст, П. Ревентлоу, Дж. Депалленса): платоспроможність визначається наявністю власних обігових коштів та здатністю покривати збитки. Тобто автори мають на увазі не лише погашення зобов'язань підприємством, а ще й існування деякого потенціалу чи резерву, який би дав змогу підприємству,

працюючи збитково, покривати збитки [2, с. 117].

Для другого підходу типовим є визначення М.М. Крейніної: «Платоспроможність – це наявність у підприємства коштів, достатніх для сплати боргів за всіма короткостроковими зобов'язаннями й одночасно безперебійного здійснення процесу виробництва та реалізації продукції» [4, с. 14]. Проте таке формулювання платоспроможності стосується лише короткострокових позикових коштів. Незрозуміло, куди віднести довгострокові зобов'язання, термін сплати яких ще не настав. Звісно, вони так чи інакше підлягають погашенню.

Інша група дослідників, зокрема А.Д. Шеремет, стверджують, що платоспроможність підприємства визначається як здатність покриття усіх зобов'язань підприємства (короткострокових та довгострокових) усіма активами [8, с. 165]. Це визначення є більш точним, порівняно з іншими, оскільки включає усі види зобов'язань і вказує за допомогою чого досягається мета (кінцевий результат).

Для третього підходу (Н.В. Тарасенко, В.І. Іващенко, М.А. Болух, Є.В. Мних, В.М. Мельник – вітчизняні науковці) характерне таке визначення: «... платоспроможність підприємства – найважливіший показник, який характеризує фінансову стійкість підприємства» [6, с. 202].

Розглянуті підходи щодо трактування поняття «платоспроможність підприємства» дають можливість зробити певні висновки.

По-перше, при визначенні платоспроможності підприємства до уваги беруться не лише короткострокові зобов'язання, але й довгострокові.

По-друге, основними ознаками платоспроможності підприємства є наявність достатніх коштів на розрахунковому рахунку підприємства та відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

По-третє, головними причинами настання неплатоспроможності підприємства можуть бути: помилки у розрахунках планових обсягів виробництва і реалізації продукції, її собівартості; невиконання замовлень; неконтрольоване зростання собівартості продукції; втрата каналів реалізації та постійних замовників; неплатоспроможність покупців і замовників; брак власних джерел фінансування; інфляційні процеси; значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість й у надлишкові виробничі запаси; низька якість фінансового планування на підприємстві; низька оборотність оборотних коштів тощо.

Отож, платоспроможність підприємства – це його здатність вчасно та в повному обсязі виконувати планові платежі і термінові зобов'язання, підтримуючи при цьому нормальний ритм господарської діяльності. Саму ж оцінку (аналіз) платоспроможності підприємства проводять на основі характеристики ліквідності поточних активів.

Аналіз рівня платоспроможності підприємства доцільно здійснювати у наступній послідовності:

- аналіз ліквідності балансу підприємства;
- оцінка фінансового стану підприємства;
- розрахунок і аналіз основних показників ліквідності;
- розрахунок інтегрального показника та загального показника платоспроможності.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів (актив балансу), які згруповані за ступенем їх

ліквідності і розміщені у порядку зменшення їх ліквідності, із зобов'язаннями (пасив балансу), які згруповані за строками їх погашення та розміщені у порядку зростання термінів [1, с. 203]. Баланс вважають ліквідним, якщо виконуються умови, наведені у табл. 1.

Необхідною умовою абсолютної ліквідності є виконання перших трьох нерівностей. Перша та друга нерівність дозволяє виявити поточну ліквідність підприємства, що свідчить про платоспроможність (неплатоспроможність) найближчим часом. Третя нерівність відображає перспективну ліквідність, на основі якої прогнозується довгостроково орієнтована платоспроможність. Четверта нерівність має так званий характер балансування, її виконання свідчить про наявність у підприємства власних оборотних коштів.

Проведемо аналіз балансу ПрАТ «Львівобленерго» за 2015–2017 рр., визначимо його ліквідність і платоспроможність за допомогою фінансової звітності [5]. Зіставлення активів і пасивів підприємства наведемо у табл. 2.

Аналіз отриманих даних свідчить про недостатню ліквідність балансу. Протягом 2015-2017 рр. у ПрАТ

«Львівобленерго» не було достатньої суми наявних грошових коштів для розрахунків з кредиторами, а власного капіталу бракувало для формування важколіквідних та оборотних активів. Водночас, впродовж аналізованого періоду підприємство було спроможне погасити за рахунок дебіторської заборгованості короткострокові кредити банків, а за рахунок запасів – свої довгострокові зобов'язання.

Враховуючи ступінь ліквідності активів маємо можливість спрогнозувати фінансовий стан підприємства на короткострокову і довгострокову перспективу (табл. 3).

Враховуючи ступінь ліквідності оборотних активів, фінансовий стан ПрАТ «Львівобленерго» у 2015-2017 рр. може бути оцінений як на звітну дату, так і на короткострокову та довгострокову перспективу, як кризовий.

Наступним етапом аналізу платоспроможності є аналіз основних показників ліквідності, серед яких: коефіцієнти абсолютної, термінової та загальної ліквідності, ліквідності запасів й ліквідності коштів у розрахунках тощо. Результати розрахунку показників ліквідності ПрАТ «Львівобленерго» представлено у табл. 4.

Таблиця 1

Аналіз ліквідності балансу [побудовано на основі [1, с. 203]]

Актив	Значення	Пасив
A1 – найліквідніші активи (грошові кошти)	$\geq$	П1 – найтермінованіші пасиви (поточні зобов'язання, кредиторська заборгованість за послуги)
A2 – активи, що легко реалізуються (дебіторська заборгованість, готова продукція)	$\geq$	П2 – короткострокові пасиви (короткострокові кредити банку)
A3 – активи, що повільно реалізуються (виробничі запаси, незавершене виробництво)	$\geq$	П3 – довгострокові пасиви (довгострокові зобов'язання)
A4 – активи, що важко реалізуються (необоротні активи).	$\leq$	П4 – постійні пасиви (власний капітал)

Таблиця 2

Оцінка ліквідності балансу ПрАТ «Львівобленерго» за 2015 – 2017 рр. [розраховано на основі [5]]

Актив	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Пасив	2015 р.	2016 р.	2017 р.
A1	4687	4289	11197	П1	268613	351417	470993
A2	137321	208795	200030	П2	99136	253381	162385
A3	69707	65065	103705	П3	379722	50058	60133
A4	3648599	3402072	3357680	П4	3112843	3025365	2979101
Баланс	3860314	3680221	3672612	Баланс	3860314	3680221	3672612

Таблиця 3

Оцінка фінансового стану ПрАТ «Львівобленерго» із врахуванням ступеня ліквідності активів

[розраховано на основі [5]]

Тип сталості	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
Абсолютний	A1 $\geq$ П1	A1 $\geq$ П1 + П2	A1 $\geq$ П1+П2+П3
2015	4687 < 268613	4687 < 367749	4687 < 747471
2016	4289 < 351417	4289 < 604798	4289 < 654856
2017	11197 < 470993	11197 < 633378	11197 < 693511
Нормальний	A1+A2 $\geq$ П1	A1+A2 $\geq$ П1+П2	A1+A2 $\geq$ П1+П2+П3
2015	142008 < 268613	142008 < 367749	142008 < 747471
2016	213084 < 351417	213084 < 604798	213084 < 654856
2017	211227 < 470993	211227 < 633378	211227 < 693511
Передкризовий	A1+A2+A3 $\geq$ П1	A1+A2+A3 $\geq$ П1+П2	A1+A2+A3 $\geq$ П1+П2+П3
2015	211715 < 268613	211715 < 367749	211715 < 747471
2016	278149 < 351417	278149 < 604798	278149 < 654856
2017	314932 < 470993	314932 < 633378	314932 < 693511
Кризовий	A1 + A2 + A3 $\leq$ П1	A1+A2+A3 $\leq$ П1+П2	A1+A2+A3 $\leq$ П1+П2+П3
2015	211715 < 268613	211715 < 367749	211715 < 747471
2016	278149 < 351417	278149 < 604798	278149 < 654856
2017	314932 < 470993	314932 < 633378	314932 < 693511

Таблиця 4

Показники ліквідності ПрАТ «Львівобленерго» [розраховано на основі [5]]

Назва показника	2015	2016	2017	Абсолютне відх. 2017/2015
Коеф. абсолютної ліквідності	0,01	0,007	0,02	0,01
Коеф. термінової ліквідності	0,5	0,4	0,4	-0,1
Коеф. загальної ліквідності	0,6	0,5	0,5	-0,1
Коеф. ліквідності запасів	0,1	0,07	0,1	0,03
Коеф. ліквідності коштів у розрахунках	0,4	0,4	0,4	0
Коеф. співвідношення КЗ та ДЗ	1,9	1,6	2,2	0,3
Коеф. мобільності активів	0,05	0,08	0,09	0,04
Коеф. співвідношення активів	0,06	0,08	0,09	0,03

Зіставляючи фактичні показники оцінювання ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Львівобленерго» з існуючими нормативними значеннями, можна стверджувати, що підприємство є неплатоспроможним.

Так, згідно із значенням коефіцієнта абсолютної ліквідності, ПрАТ «Львівобленерго» могло погасити негайно у 2017 р. тільки 2 % короткострокової заборгованості, в той час як 2015 р. – лише 1 %; згідно із значенням коефіцієнта загальної ліквідності, підприємство не спроможне забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільш легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. При нормативному значенні цього коефіцієнта 1,5–2,5, коефіцієнт загальної ліквідності ПрАТ «Львівобленерго» у 2015 р. склав 0,6, а 2016–2017 рр. – 0,5; а згідно із значенням коефіцієнта

термінової ліквідності, у ПрАТ «Львівобленерго» недостатньо найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості, для погашення поточних зобов'язань.

Заключним етапом комплексної оцінки платоспроможності підприємства є розрахунок відносних показників, а саме інтегрального показника платоспроможності та загального показника платоспроможності щодо всіх зовнішніх зобов'язань. Методику визначення інтегрального показника та загального показника платоспроможності щодо всіх зобов'язань наведено у табл. 5, а результати їх розрахунку для ПрАТ «Львівобленерго» – на рис. 1.

Таблиця 5

Розрахунок інтегрального показника та загального показника платоспроможності щодо всіх зовнішніх зобов'язань [побудовано на основі [3, с. 149]]

Показник	Формула	Характеристика
Інтегральний показник	$I_p = K_{ap} / 0,2 + K_{pp} / 0,5 + K_{zp} / 1,0$	Нормативна величина показника має значення $>3,0$, що свідчить про достатність рівня всіх складових його ознак
Загальний показник платоспроможності щодо всіх зовнішніх зобов'язань	$P_z = (A_1 + 0,5 \cdot A_2 + 0,3 \cdot A_3) / (P_1 + 0,5 \cdot P_2 + 0,3 \cdot P_3)$	Показник свідчить, які перспективи має підприємство щодо погашення усіх своїх боргів по залучених фінансових ресурсах, як це вплине на формування нормативної величини залишків активів, що забезпечують безперерйну діяльність підприємства в межах визначеної потужності, якщо всі кредитори одночасно пред'являть йому свої вимоги

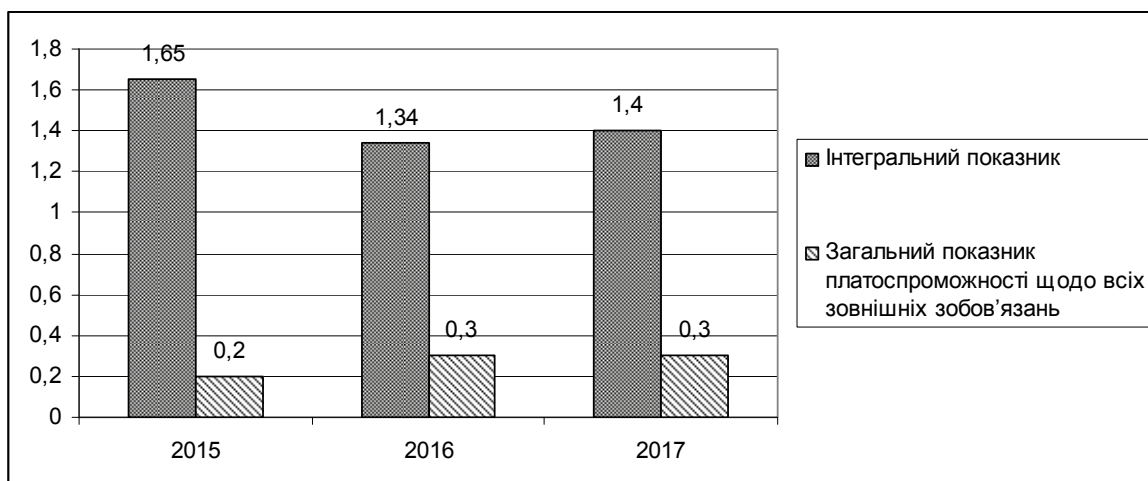

Рис. 1. Значення інтегрального показника та загального показника платоспроможності для ПрАТ «Львівобленерго» у 2015–2017 рр. [розраховано на основі [5]]

Інтегральний показник платоспроможності (I_p) формується як сумарний (синтетичний) рівень відносних величин, одержаних від порівняння фактичних значень абсолютної, проміжної і загальної платоспро-

можності з їх еталонними рівнями. Негативні зміни в показниках платоспроможності ПрАТ «Львівобленерго» протягом 2015–2017 рр. підтверджуються погіршенням величини інтегрального показника на 0,025 пункти.

Загальний показник платоспроможності досліджуваного підприємства попри позитивні зміни все ж свідчить, що досліджуване підприємство неспроможне погасити усі свої борги по залучених фінансових ресурсах.

Отже, результати проведеного дослідження свідчать про те, що ПрАТ «Львівобленерго» протягом 2015-2017 рр. знаходиться у кризовому стані та є неплатоспроможним. Тому, з метою підвищення платоспроможності й підтримування ефективної господарської діяльності, керівництву даного підприємства необхідно застосовувати такі заходи як: зміна стилю управління; інвентаризація активів підприємства; оптимізація дебіторської заборгованості, зниження витрат підприємства; обґрунтування необхідної кількості персоналу; продаж зайвого устаткування та матеріалів; реструктуризація боргів перетворенням короткострокової заборгованості на довгострокові позики; удосконалення організації праці; модернізація основних фондів, заміна застарілого устаткування [7, с. 367].

ВИСНОВКИ

Отже, платоспроможність підприємства – це його здатність вчасно та в повному обсязі виконувати планові платежі і термінові зобов'язання, підтримуючи при цьому нормальний ритм господарської діяльності. Для того, щоб визначити, чи достатньо в суб'єкта господарювання грошей для погашення його зобов'язань, необхідно проводити аналіз рівня платоспроможності за такими складовими як: аналіз ліквідності балансу підприємства; оцінка фінансового стану підприємства; розрахунок і аналіз основних показників ліквідності; розрахунок інтегрального показника та загального показника платоспроможності.

Щодо ПрАТ «Львівобленерго», комплексний аналіз рівня платоспроможності даного підприємства засвідчив кризовість його фінансового становища та неплатоспроможність. Проведені розрахунки надають можливість підприємству виявляти слабкі місця, визначати негативні чинники, що їх зумовили, а керівництву – приймати правильні управлінські рішення для забезпечення підвищення ефективності фінансово-госпо-

дарської діяльності загалом та ліквідності й платоспроможності зокрема.

Список використаних джерел

1. Деева Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз. К.: Центр учбової літератури, 2007. 328 с.
2. Журавльова Ю.Ю. Сутність платоспроможності підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 1. С. 116-120.
3. Журавльова Ю.Ю. Платоспроможність підприємства та шляхи її забезпечення. *Полтава: РВВ ПУСКУ*, 2009. 20 с.
4. Крейнина М.Н. Платежеспособность предприятия: оценка и принятие решений. *Финансовый менеджмент*. 2001. № 1. С. 3-13.
5. ПрАТ «Львівобленерго»: офіційний сайт. URL: http://www.loe.lviv.ua/ua/informatsiya_pro_kompaniju
6. Солотв В. Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості в системі управління підприємством. *Вісник КНТЕУ (спеціальний)*. 2003. № 6. С. 199-206.
7. Теницька Н.Б., Гришко Ю.С. Підвищення платоспроможності підприємства шляхом оптимізації дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 366-369.
8. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. М.: Инфра-М, 2011. 352 с.

References

1. Dyeyeva N.M., Dedikov O.I. Financial analysis. Kyiv: Center for Educational Literature, 2007. 328 p. (in Ukrainian).
2. Zhuravlyova Yu.Yu. Essence solvency of the enterprise. *Finance of Ukraine*. 2010. № 1. pp. 116-120. (in Ukrainian).
3. Zhuravlyova Yu.Yu. Solvency of the enterprise and ways of its provision. *Poltava: RVV PUSKU*, 2009. 20 p. (in Ukrainian).
4. Kreinina M.N. Solvency of an enterprise: assessment and decision-making. *Financial management*. 2001. № 1. pp. 3-13. (in Russian).
5. PJSC "Lvivoblenergo": official site. URL: http://www.loe.lviv.ua/ua/informatsiya_pro_kompaniju (in Ukrainian).
6. Solotva V. Analysis of liquidity, solvency and financial stability in the enterprise management system. *KNETE newsletter (special issue)*. 2003. № 6. pp. 199-206. (in Ukrainian).
7. Tenytska N.B., Hryshko Yu.S. Increasing the solvency of an enterprise by optimizing receivables. *Hlobal and national problems of the economy*. 2015. № 8. pp. 366-369. (in Ukrainian).
8. Sheremet A.D. Theory of economic analysis. Moscow: Infra-M, 2011. 352 p. (in Russian).